

Pla de Formació Lingüística i Cultural DIDÀCTICA DE LA LLENGUA CATALANA

INTRODUCCIÓ

El contingut d'aquesta assignatura s'ha dissenyat pensant en la tasca dels destinataris, mestres que desenvolupen o que han de desenvolupar l'activitat docent en una aula d'educació infantil o de primària.

És una finalitat del curs facilitar estratègies per utilitzar i ensenyar adequadament la llengua catalana a l'aula des d'una perspectiva transversal i interdisciplinària. D'altra banda, es pretén analitzar la diversitat de situacions que es donen a les aules quant a la competència que tenen els alumnes de català i de les altres llengües curriculars, i cercar estratègies adequades.

L'ensenyament i l'aprenentatge de llengua afecten els altres aprenentatges. Per això, es revisarà la contribució de l'àrea a l'adquisició de les competències bàsiques dels alumnes.

Així mateix, es valoraran els canvis significatius quant a la concepció que es té de la llengua i de la manera d'ensenyar-la, i les possibilitats d'un equilibri profitós entre les diverses metodologies a l'abast, sempre vinculades a la gestió de l'aula.

1

DIDÀCTICA DE LA LLENGUA CATALANA

Objectius

- a) Revisar la importància de la competència comunicativa i lingüística en el desenvolupament integral i harmònic dels aspectes intel·lectuals, afectius i socials dels alumnes de l'educació infantil i la primària:
 - a) Valorar les propostes que puguin traslladar-se a la tasca docent per ensenyar la llengua amb un enfocament comunicatiu i textual.
 - b) Cercar estratègies que afavoreixin l'aprenentatge reflexiu de la llengua.
 - c) Comprendre el caràcter transversal i interdisciplinari de la llengua.
- b) Analitzar l'evolució del concepte de *llengua* i de la manera com ensenyar-la:
 - a) Reconèixer els principals corrents lingüístics i les seves aportacions didàctiques.
 - b) Identificar criteris metodològics derivats de les propostes textuals i comunicatives per aplicar-los a l'ensenyament de la llengua.
 - c) Revisar el tractament de les habilitats lingüístiques en els enfocaments tradicionals, estructuralistes i comunicatius.
- c) Reconèixer la rellevància del desenvolupament de les habilitats lingüístiques per a un aprenentatge comunicatiu de la llengua:
 - a) Facilitar estratègies per al tractament del llenguatge verbal oral i escrit en els textos usats a l'aula.
 - b) Reflexionar sobre l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua oral.
 - c) Reflexionar sobre l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua escrita.

- d) Reflexionar sobre la relació entre l'ús dels textos i la reflexió i l'aprenentatge gramatical, i cercar estratègies per facilitar l'aplicació d'aquests aprenentatges.
 - e) Revisar la idea del text com a unitat de comunicació i el paper dels gèneres textuais, dels patrons discursius i de les propietats textuais.
 - f) Valorar la importància de la coordinació de l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua catalana amb les altres llengües del currículum.
4. Facilitar estratègies per atendre adequadament la diversitat existent a les aules quant al coneixement de la llengua catalana:
- a) Analitzar els aspectes rellevants de l'acolliment lingüístic i cultural dels centres educatius.
 - b) Conèixer estratègies per facilitar l'aprenentatge de la llengua als alumnes incorporats recentment a les aules.
 - c) Presentar criteris metodològics per ensenyar la llengua des d'un enfocament idoni per a l'aprenentatge de segones llengües.
5. Revisar la importància de la gestió de les llengües als centres educatius:
- a) Valorar la rellevància del tractament integrat de les llengües com a part del projecte educatiu del centre.
 - b) Conèixer les propostes del marc curricular referides a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües, dels objectius a l'avaluació.
 - c) Reconèixer la importància de la coordinació didàctica i metodològica explicitada en els documents pedagògics del centre.
 - d) Reconèixer la importància de les aportacions de l'àrea de llengua a l'assoliment de les competències bàsiques.
6. Valorar la incidència dels recursos i dels materials didàctics que s'utilitzen a l'aula per aprendre, ensenyar i avaluar la llengua d'acord amb l'enfocament comunicatiu:
- a) Facilitar estratègies per dissenyar i triar activitats i recursos perquè els alumnes treballin.
 - b) Propiciar l'ús adequat de recursos audiovisuals i digitals per assolir les competències comunicatives necessàries per accedir a les tecnologies de la informació i la comunicació.
 - c) Identificar i tenir a l'abast els llibres de text i els recursos que s'avenguin amb l'enfocament d'ensenyament de la llengua previst.
7. Reconèixer la rellevància de les propostes i directrius per aprendre, ensenyar i avaluar les llengües adreçades a tots els nivells educatius dels diferents estats de la Unió Europea:
- a) Reconèixer la importància de la descripció de les competències bàsiques.
 - b) Valorar les directrius descrites en el Marc europeu comú de referència per a les llengües.
 - c) Conèixer les orientacions del portafolis europeu de llengües com a propostes per complementar les activitats d'aula.

Continguts

1. La competència comunicativa.
2. Enfocament comunicatiu i aprenentatge reflexiu de la llengua.
3. Corrents lingüístics i aportacions didàctiques.
4. El llenguatge verbal oral i escrit.
5. Les habilitats lingüístiques: receptives, productives, interactives i de mediació.

6. Coordinació de l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua catalana amb les altres llengües del currículum.
7. El text com a unitat de comunicació. Els gèneres textuais, els patrons discursius i les propietats textuais.
8. L'ús dels textos a l'aula. Reflexió i aprenentatge gramatical i estratègies per facilitar l'aplicació d'aquests aprenentatges.
9. L'acolliment lingüístic i cultural per als alumnes d'incorporació tardana.
10. Estratègies per facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana als alumnes d'incorporació tardana.
11. El tractament integrat de les llengües com a part del projecte educatiu del centre.
12. Les propostes del marc curricular referides a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües.
13. La coordinació didàctica i metodològica quant a l'ensenyament de llengües en els documents pedagògics del centre.
14. Aportacions de l'àrea de llengua a l'assoliment de les competències bàsiques.
15. Disseny i tria de materials i d'activitats per treballar a l'aula.
16. Els recursos audiovisuals i digitals. Els processadors de textos. Els recursos en línia. Les wikis i els projectes cooperatius. Les webquestes. La creació del discurs i la interacció en les activitats interespacials.
17. Les orientacions del Marc europeu comú de referència per a les llengües.
18. Les propostes del portafolis europeu de llengües i el treball a l'aula.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1. Alumnes de cursos oficials:

- a) Assistir a classe, participar-hi adequadament i fer les activitats proposades pel professor a l'aula (35 % de la nota final).
- b) Presentar i defensar oralment un treball, fet individualment o en grup fora de l'aula, d'acord amb les propostes del professor (65 % de la nota final).

Per ser qualificat positivament, l'alumne ha d'obtenir com a mínim un 50 % de la puntuació de cada un dels apartats.

2. Alumnes de matrícula lliure:

Presentar-se a una prova d'acord amb els objectius i els continguts del programa, la qual ha de constar d'una intervenció oral i un exercici escrit (100 % de la nota final).

Per ser qualificat positivament, l'alumne ha d'obtenir com a mínim un 50 % de la puntuació de cada una de les parts.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- ABRINES, B.; ARBONA, M. L. (2001). «L'enfocament per tasques als tallers de llengua i cultura». Immersió lingüística. *Revista d'Ensenyament Integrat de Llengües i Continguts*. Barcelona, núm. 3, p. 18-23.

- ABRINES, B.; ARBONA, M. L.; LLADÓ, J., LLOBERA, M. (2006). "Didàctica del català i alumnat nouvingut". Revista Caixa d'eines. *Llengua, interculturalitat i cohesió social*. Barcelona, núm. 4, p. 8-23.
 - CASSANY, D.; LUNA, M.; SANZ, G. (1998, 4a ed.). *Ensenyar llengua*. Barcelona: Graó. (Especialment capítols 6 i 7).
 - Consell d'Europa (2003). Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar. Barcelona: Ministeri d'Educació, Joventut i Esports del Govern d'Andorra, departaments de Cultura i d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.
- <http://cultura.gencat.es/llengcat/publicacions/marc/index.htm>
http://dgpoling.caib.es/user/menuweb/recursosaprenentatge/mar_referencia_europeu/principal
- LLADÓ, J.; LLOBERA, M. (2000). *Reflexions i propostes per al tractament de les llengües en els centres d'ensenyament*. Palma: Cofuc - Moll.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

Llibres de didàctica de la llengua

- AGUIRRE, C. I MARISCAL, S. (2001). *Cómo adquieren los niños la gramática de su lengua: perspectivas teóricas*. Madrid: Ediciones Uned.
- Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura (1994). Barcelona: núm. 2, monogràfic «Projectes per aprendre llengua». ISSN: 1133-9845
- Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura (1995). Barcelona: núm. 3, monogràfic «L'ensenyament de l'ortografia». ISSN: 1133-9845
- Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura (1996). Barcelona: núm. 8, monogràfic «Les llengües a l'escola». ISSN: 1133-9845
- Articles de didàctica de la llengua i de la literatura (2001). Barcelona: núm. 23, monogràfic «Llengües, ètnies i cultures a l'ensenyament». ISSN: 1133-9845
- AZNAR, S.; TERRADELLAS, M.R. (1999). *Incorporació tardana de l'alumnat estranger*. Segon simposi: llengua, educació i immigració. Barcelona: Editorial Horsori i Universitat de Girona. Col·lecció Quaderns per a l'anàlisi, núm. 12.
- BOSCH, M. (1996). *Autonomia i aprenentatge de llengües*. Barcelona: Graó.
- CAMBRA, M. (1996). «Llengües primera, segona i estrangera: una terminologia provisional». Articles de didàctica de la llengua i de la literatura. Barcelona, núm. 8, p. 83-94.
- CAMERON, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CAMPS, A. I COLOMER, T. (Coord.) (1997): *L'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua i la literatura en l'educació secundària*. Barcelona: Horsori.
- CAMPS, A. (Coord), Guasc, O., Millian, M., Ribas, T. (2005). *Bases per a l'ensenyament de la gramàtica*. Barcelona: Graó

- CAMPS, A., ZAYAS, F. (Coords) i altres autors (2006). *Seqüències didàctiques per aprendre gramàtica*. Barcelona: Graó
- CASSANY, D. I VILÀ, M. (Coords) (2006). "El portafolis". *Articles de didàctica de la llengua i de la literatura*. Barcelona, núm. 39. Barcelona: Graó Edicions
- CASTELLÀ, J. (1992). *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.
- CATALÀ, G., CATALÀ, M., MOLINA, E. I MONCLÚS, R. (1998, 2a ed.). *Avaluació de la comprensió lectora*. Barcelona. Graó
- Consell d'Europa (2003). Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar. Barcelona: Ministeri d'Educació, Joventut i Esports del Govern d'Andorra, departaments der Cultura i d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.
<<http://cultura.gencat.es/llengcat/publicacions/marc/index.htm>>
<http://dgpoling.caib.es/user/menuweb/recursosaprenentatge/mar_referencia_europeu /principal.>>
- COSTA, A. (1994). «De la lingüística textual a l'enfocament comunicatiu de les llengües». A Cuenca, M.J. (ed.), *Lingüística i ensenyament de llengües*. València: Universitat de València, 87-106.
- CUENCA, M.J. (1992). *Teories gramaticals i ensenyament de llengües*. València: Tàndem.
- CUENCA, M.J. (ed.) (1994). *Lingüística i ensenyament de llengües*. València: Universitat de València, 191-206.
- GUASCH, O. (2001). *L'escriptura en segones llengües*. Barcelona: Editorial Graó
- FONS, M. (1999). *Llegir i escriure per viure*. Alfabetització inicial i ús real de la llengua escrita a l'aula. Barcelona: La Galera
- HALLIWELL, S. (1993). *La enseñanza del inglés en la educación primaria*. Madrid: Longman.
- HERNÁNDEZ, F.; VENTURA, M. (1997). *La organización del currículum por proyectos de trabajo*. Barcelona: Graó.
- LITTLEWOOD, W. (1998). *La enseñanza comunicativa de idiomas: introducciones al enfoque comunicativo*. Madrid: Cambridge University Press
- LLADÓ, JOANA; ABRINES, BARTOMEU; ARBONA, M. LOURDES; LLOBERA, MIQUEL (2005). *Paraules. Multiculturalitat a les aules i ensenyament de la llengua*. Palma: UIB (Antropologia de l'Educació; 4).
- LLOBERA, M. (coord.) (1995). *Competencia comunicativa. Documentos básicos en la enseñanza de lenguas extranjeras*. Madrid: Edelsa.
- LOMAS, C. (1999). *Cómo enseñar a hacer cosas con las palabras*. 2 vol. Barcelona: Paidós.
- LOMAS, C.; OSORO, A. (1998). *El enfoque comunicativo de la enseñanza de la lengua*. Barcelona: Paidós.
- MARÍN, L. (1995). *Educación multicultural. Lengua y cultura en la escuela plural*. Madrid: Editorial Escuela Española.
- MARTÍN-PERIS, E. (2001). «Què vol dir treballar a classe amb tasques comunicatives? (I) i (II)». *Llengua i ús*. Barcelona, núm. 21 i 22, p. 54-65 i 55-60.
- MELCION, J. (1994). «L'enfocament nocional-funcional en l'ensenyament de segones llengües». A Cuenca, M.J. (ed.). *Lingüística i ensenyament de llengües*. València: Universitat de València, p. 127-148.
- MONTÓN, M. J. (2003). *La integració de l'alumnat immigrant al centre escolar*. Orientacions, propostes i experiències. Barcelona: Graó.
- MUÑOZ LICERAS, J. (ed.) (1991) *La adquisición de las lenguas extranjeras*. Madrid: Visor.

- NUNAN, D. (1989) (1996): *El diseño de tareas para la clase comunicativa*. Trad. M. González Davis. Cambridge: Cambridge University Press.
- NUSSBAUM, L.; BERNAUS, M. (ed.) (2001). *Didáctica de las lenguas extranjeras en la educación secundaria obligatoria*. Madrid: Síntesis.
- OLIVERAS, A. (2000). *Hacia la competencia intercultural en el aprendizaje de una lengua extranjera. Estudio del choque cultural y los malentendidos*. Madrid: Edinumen.
- Pissarra (1995): *Projecte lingüístic de centre*. Monogràfic sobre el tema. Núm. 78. Palma: STEI.
- RIBÉ, R. Y VIDAL, N. (1995): *La enseñanza de la Lengua Extranjera en la Educación Secundaria*. Madrid: Alhambra Longman.
- RICHARDS, J.C. I LOCKHART, CH. (1998): *Estrategias de reflexión sobre la enseñanza de idiomas*. trad. M. González Davies Cambridge: Cambridge University Press.
- RICHARDS, J.C.; PLATT, J.; PLATT, H. (1992) (1997): *Diccionario de Lingüística aplicada y enseñanza de lenguas*. Trad. C. Muñoz y C. Pérez. Barcelona: Ariel.
- RICHARDS, J.C.; RODGERS, T. (1998). *Enfoques y métodos en la enseñanza de idiomas*. Madrid: Cambridge University Press.
- RÍO, M.J. DEL (1993). *Psicopedagogía del lenguaje oral*. Barcelona: ICE-HORSORI.
- RUIZ BIKANDI, U. (ed.) et al. (2000). *Didáctica de la segunda lengua en educación infantil y primaria*. Madrid: Síntesis.
- SÁNCHEZ-ENCISO, J. (2007). *(Con)viure en la paraula. L'aula com a espai comunitari*. Barcelona: Graó
- Textos. *Didáctica de la Lengua y de la Literatura* (2000). Barcelona: núm. 23, monogràfic «Lenguas e inmigración». ISSN: 1133-9829
- VERDÉS, G. (1994). «La interacció a l'aula entre estudiants de català com a segona llengua en l'enfocament per tasques». A Cuenca, M.J. (ed.). *Lingüística i ensenyament de llengües*. València: Universitat de València, p. 151-173.
- WILLIAMS, M.; BURDEN, R. (1999). *Psicología para profesores de idiomas*. Madrid: Cambridge University Press.
- WOODWARD, T. (2002). *Planificación de clases y cursos*. Madrid: Cambridge University Press.
- ZANÓN, J. (ed.) (1999). *Trabajo por tareas*. Madrid: Edinumen.

Recursos en línia

http://www.xtec.es/recursos/lit_inf/index.htm, Recursos sobre literatura infantil i juvenil.

<http://www.diba.es/chilias/>, biblioteca virtual.

<http://www.auques.cat>, auques.

<http://www.mepsyd.es/educa/index.html>

<http://weib.caib.es/Documentacio/palic/palic.pdf>, PALIC, Orientacions per a l'elaboració del Pla d'acolliment lingüístic i cultural. Conselleria d'Educació i Cultura, Illes Balears.

<http://www.quadernsdigitals.net/>. Revista virtual d'educació.

<http://www.edu.gov.mb.ca/k12/cur/diversity/esl/index.html> (Revista virtual d'educació. En anglès).

<http://www.edu365.cat/>, Revista virtual d'educació. Conte propostes pràctiques.

<http://www.edualter.org>, Recursos per treballar la interculturalitat.

<http://www.fbofill.cat>, Fundació Bofill, centre d'estudis sobre temes educatius.

<http://www.gencat.cat/temes/cat/educacio.htm>

<http://weib.caib.es/>

<http://www.ncll.org.uk/IG> (National Centre for Language and Literacy).

<http://www.unesco.org/general/spa/> [UNESCO].

<http://www.xtec.es> [Pàgina de la Generalitat de Catalunya, amb notícies i experiències educatives diverses].

<http://www.xtec.es/crp-santfeliu/Lic/cataleg.htm> [Catàleg de materials per a alumnes nous].

<http://www.xtec.es/recursos/cultura/contes/arreu/contes.htm> [Contes d'arreu del món amb unitats didàctiques incloses].

<http://phobos.xtec.es/xarxacb/inici/prescb.htm>, en relació amb les competències bàsiques.

<http://phobos.xtec.cat/xarxacb/>. Xarxa de competències bàsiques.

<http://www.ince.mec.es/pub/pubintn.htm>, sobre estudis internacionals d'avaluació. Documents de PISA, PIRLS i TIMSS.

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11090.htm>. Activities of the European Union. Key competences for lifelong learning.

<http://multilingues.blogspot.com/>. Per la promoció del multilingüisme i el respecte a la diversitat lingüística. Inclou enllaços sobre el tema.

<http://www.ecml.at/doccentre/researchdetail.asp?rg=2>. Centre European pour les langues vivantes. Teaching and learning language.

<http://www.xtec.cat/lic/index.htm>. Recursos per treballar amb l'alumnat nouvingut.

<http://weib.caib.es/Recursos/abast/home.htm>. Per aprendre català. A l'abast, comunicació bàsica en llengua catalana.

http://clic.xtec.net/qv_biblio/act.jsp?activity_id=20. Quaderns virtuals de comprensió lectora en llengua catalana.

<http://www.scribd.com/doc/280206/PROCESOS-DE-COMPRESION-LECTORA->
Processos de comprensió lectora.

http://www.auladeletras.net/hot_tex.html, bàsicament comprensió lectora.

<http://avaluarllegir.wikispaces.com/>, bàsicament comprensió lectora.

<http://phobos.xtec.cat/forum/viewtopic.php?t=308&sid=665fcb18332565625e3bfe3bd2caad92>, proves per avaluar la comprensió lectora.

http://clic.xtec.net/qv_biblio/act.jsp?activity_id=20, comprensió lectora en llengua catalana.

http://www.aulaintercultural.org/mot.php?id_mot=424, eines per aprendre català.

<http://www.edu3.cat/>

<http://www.edu365.cat/>

<http://educatala.blogspot.com/>

<http://jugantamblallengua.blogspot.com/>

<http://bibiloni.cat/index/index.html>, índex de recursos d'Internet sobre el català <http://>

www.parlacatala.org/content/view/51/49/lang,ca/

<http://portafolieuropeu.blogspot.com/>

<http://www.linguanet-europa.org/plus/ca/home.jsp>

<http://phobos.xtec.cat/xarxacb/>, xarxa competències bàsiques.

<http://www.cal.org>, Centre de lingüística aplicada.